

racką może grozić subiektywizmem. Przystępując do analizy jakiegokolwiek księgi — w tym wypadku Księgi Koheleeta — nie wiemy przecież, jaki typ struktury autor zastosował; nie wiemy, czy stale go przestrzegał i nie możemy nawet tego odeń wymagać.

Książka Glassera jest godna uwagi ze względu na swój nowatorski charakter. Wbrew wszystkim dotychczasowym interpretacjom Glasser dochodzi do wniosku, że nie można mówić o jakimś określonym (skrupulatnie przez Koheleeta przestrzeżanym) typie struktury literackiej Księgi lub o braku tego typu: myśl Koheleeta nie da się ująć w żaden schemat, dlatego Glasser mówi o „mouvement du livre” (s. 14, 179).

Dodatkowym walorem książki są dwa ostatnie rozdziały pracy: pierwszy z nich (s. 179-190) przedstawia wnioski z komentarza Księgi oraz zestawienie tego, co Autor nazwał „mouvement du livre”; drugi (s. 191-209) jest syntezą myśli Koheleeta.

Wykaz ważniejszych terminów używanych przez Koheleeta (s. 211 n.) ułatwia orientację w Księdze.

Ks. Marian Filipiak

P. SACCHI: *Ecclésiaste* (Nuovissima versione della Bibbia dai testi originali, 20), Roma 1971, ss. 224.

Książka nie ma charakteru ściśle naukowego, specjalistycznego, z wielu jednak racji zasługuje na uwagę. Zajmująca niemal jej połowę introdukcja (s. 1-109) zawiera 14 rozdziałów, które wszechstronnie naświetlają charakter Księgi Koheleeta, jej strukturę, tło historyczne, doktrynę, miejsce w historii myśli hebrajskiej, związek z literaturą mądrościową ludów starożytnego Wschodu itd. Sam komentarz ma charakter bardziej teologiczny; brak spekulacji filologicznych. Jedynie przy terminach specyficznych Księgi, Sacchi referuje opinie badaczy (np. przy terminie 'ōlām (Koh 3, 11) (zob. s. 142 n.).

Autor uwzględniła również paralele Koheleeta z literaturą qumrańską.

Najlepiej zostało w komentarzu opracowane tło historyczne Księgi. Autor doskonale przedstawił rolę Koheleeta w okresie, kiedy Księga powstała — w epoce kryzysu wiary starotestamentalnej. Kohelet przez zakwestionowanie pewnych opinii już nieaktualnych, przygotował dalszy rozwój objawienia.

Najślabszą stroną komentarza jest powierzchowne opracowanie struktury literackiej Księgi (zob. ekskurs, s. 23-27). Opracowanie to nie uwzględniła najnowszych osiągnięć w tej dziedzinie.

Ks. Marian Filipiak

J. CHMIEL: *Lumière et charité d'après la première épître de S. Jean*, Rome 1971, ss. XLVIII + 267.

W szeregu publikacji dotyczących teologii pism Janowych ważne niewątpliwie miejsce zajmuje praca ks. J. Chmiela: *Lumière et charité d'après la première épître de S. Jean* (Rome 1971), będąca podstawą otrzymania przez jej Autora doktorskiego stopnia w Uniwersytecie Gregoriańskim. Autor koncentruje uwagę na kluczowym dla teologii 1. Listu św. Jana zagadnieniu relacji między dwoma dominującymi tam stwierdzeniami: „Bóg jest światłością” (1. 5) oraz „Bóg jest miłością” (4. 8. 16). Nie rezygnuje także z naświetlenia pokrewnych a bardziej szczegółowych kwestii, które — ogólnie biorąc — zawierają się w pytaniu o naturę wzajemnej zależności, tym razem między wyrażeniem „trwać w światłości”, a „miłować braci”.

W celu otrzymania odpowiedzi na tak postawione pytania autor zdecydował się zastosować podwójną metodę. Za rzecz konieczną uznał najpierw zrozumienie Jana